

References:

1. Byram, M. (2016). *Teaching and assessing intercultural communicative competence: Revisited*. Multilingual Matters.
2. Deardorff, D. K. (2006). The identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of higher education. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241-266. <https://doi.org/10.1177/1028315306287002>
3. Fantini, A. E. (2019). Intercultural communicative competence: A primer. In D. K. Deardorff (Ed.), *The Sage handbook of intercultural competence* (pp. 1-18). SAGE Publications.
4. Huber, J., & Reynolds, D. (2014). Intercultural competence in the language classroom: An ethical challenge. *Language Learning Journal*, 42(2), 167-178. <https://doi.org/10.1080/09571736.2014.909000>
5. Kramsch, C. (2014). Teaching language as culture. *Foreign Language Annals*, 47(1), 10-24. <https://doi.org/10.1111/flan.12055>
6. Liddicoat, A. J., & Scarino, A. (2013). *Intercultural language teaching and learning*. Wiley Blackwell.
7. Sercu, L. (2005). Teaching foreign languages in the multicultural classroom: A challenge for language teachers. *Language, Culture and Curriculum*, 18(1), 1-18. <https://doi.org/10.1080/07908310508668712>

Особливості міжкультурної наукової компетенції викладачів ЗВО у процесі педагогічного спілкування з представниками іншої культури

Прилуцька Л.А.

*к. іст. н., доц., доц. кафедри мовної підготовки
e-mail: kafmp@ukr.net*

Рязанцева Д. В.

*к. філол. н., доц., доц. кафедри мовної підготовки
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
м. Харків, Україна
e-mail: nannyhelp24@gmail.com*

Ще донедавна громадян України в основному можна було назвати культурно гомогенними, адже різнилися представники суспільства загалом лише за етнічною приналежністю. У ХХІ столітті ситуація кардинально змінилася. Внаслідок посилення політичних та економічних зв'язків між державами, пожвавлення трудової та освітньої міграцій, створення єдиного інформаційного простору в мережі Інтернет, підвищення зацікавленості до вивчення іноземних мов, культур, активного розвитку туристичної галузі та

інших процесів глобалізації спілкування з представниками інших культур стало звичним і поширеним явищем.

Від якісно сформованої міжкультурної компетентності педагогів безпосередньо залежить рівень її (міжкультурної компетенції) сформованості у студентів – здобувачів освіти. На сучасному рівні розвитку українського суспільства спостерігається високий рівень інтеграції в усіх сферах життя людини, а в системі вищої освіти, яка перебудовується відповідно до європейських стандартів, – наголошення на компетентнісному підході до навчання. Це і зумовлює необхідність формування в педагогів ЗВО міжкультурної комунікативної компетентності як однієї з ознак висококваліфікованого конкурентоспроможного фахівця, який налаштований і готовий до міжкультурного спілкування, а також може успішно працювати в умовах культурного розмаїття, адже, як уже зазначали вище, через процеси трудової та вимушеної міграції населення України присутність у ЗВО – представників різних культур вже не є дивиною. Крім високих професійних якостей, від сучасного педагога ЗВО ринок праці вимагає також інших вмінь: уміння швидко та якісно виконувати поставлені завдання, толерантність, усвідомленість, комунікабельність, стресостійкість, вміння самопрезентуватися тощо. Загалом ці вимоги відповідають сучасним принципам побудови суспільства і вони мають бути в арсеналі кожного фахівця незалежно від сфери його діяльності.

Проблемі формування міжкультурної комунікативної компетентності фахівців присвячено дослідження багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених: Т. Атрощенко, Т. Астафурової, О. Бігич, Н. Бориско, Н. Гальскової, Л. Голованчук, А. Кожевникової, О. Коломінової, С. Тер-Мінасової, І. Халєєвої, Д. Хаймза та ін. Питання міжкультурної наукової комунікації фахівців були предметом наукових досліджень таких вчених, як В. Андрущенко, Ф. Бацевич, Н. Висоцька, О. Гриценко, А. Єрмоленко, Р. Портер, Т. Трагер, Е. Холл та ін.

Мета статті – розглянути теоретичний аспект формування міжкультурної наукової компетенції викладачів ЗВО у процесі педагогічного спілкування з представниками іншої культури. Поняття «міжкультурна компетентність» розглядають у науковому педагогічному дискурсі як частину професійної компетентності педагога. Поняття «міжкультурна компетенція» і «міжкультурна компетентність» зіставляються як такі, які взаємодоповнюються і взаємозумовлюються. Виходимо з того, що компетенція – це сукупність знань і навичок у певній сфері діяльності, а компетентність передбачає їх застосування. Найвиразніше сформованість міжкультурної компетенції виявляється в умовах, коли особа психологічно й соціально готова раціонально, обмірковано діяти в нетиповій ситуації, а не відповідно до норм рідної культури. Однією з характерних рис педагога, який працює в міжкультурному середовищі, є адаптивність, що виявляється у вмінні і здатності пристосовуватися до міжкультурних взаємин, свідомо підлаштовуватися під інші норми, закони, поводитися невимушено. У професійному словнику компетентного в міжкультурній сфері фахівця-педагога ЗВО не має бути слів «чужі», «вони», їх варто замінити на стилістично нейтральне «інші», також варто відмовитися від стереотипного, часто несвідомого поділу людей на «своїх» і «чужих».

Формування міжкультурної компетентності фахівців-педагогів закладів вищої освіти ґрунтується на міжкультурній комунікації, яку викладачі вищої освіти засвоюють, вивчаючи відповідні дисципліни, зокрема іноземні мови, країнознавство, міжкультурну комунікацію тощо. У контексті досліджуваної теми нам імпонує визначення міжкультурної комунікації сучасного львівського мовознавця Ф. Бацевича: міжкультурна комунікація є особливим типом культури, який характеризується взаємодією національних культур, етнокультурною компетенцією особистостей, толерантністю, прагненням до міжнаціональної згоди у всіх сферах спілкування. Дослідники міжкультурної комунікації виокремлюють основоположні принципи міжкультурної

комунікації: 1) міжкультурне спілкування і взаємодія базуються на розумінні культурних відмінностей; 2) міжкультурна комунікація є невдалою, якщо один зі співрозмовників: а) зневажає систему цінностей, прийнятих у культурі іншого співрозмовника; б) зачіпає національні почуття; в) принижує національну гідність (результатом намагання знищити систему культурних цінностей іншого є втрата контакту, виникнення бар'єрів у спілкуванні, закритість, самозахист і захист своєї самобутньої культури. Приниження національних почуттів і національної гідності виявляється у вигляді упереджень, стереотипів і дискримінації, що призводять до великої загрози для подальшого продовження й розвитку міжкультурної комунікації. А вияв поваги, цікавості до культури народу, позитивної оцінки перспектив його розвитку є надійним підґрунтям ефективної міжкультурної комунікації); 3) у процесі міжкультурної комунікації важливо орієнтуватися на майбутнє, а не на минуле народу, з представником якого ведеться обмін думками; 4) метою міжкультурної комунікації є перевага дотримання своїх інтересів у своїй культурі та перевага дотримання інтересів співрозмовника в його культурі.

Отже, сформована міжкультурна комунікативна компетентність викладача ЗВО є важливою складовою частиною професійної компетентності фахівця, на якій базується ефективна професійна діяльність, і загалом є привабливою рисою вдачі особистості, яка свідчить про її високий інтелект та духовну культуру. Міжкультурна компетенція викладачів ЗВО визначається успішною міжкультурною комунікацією, яка має на меті стабільну готовність людини до сприйняття, розуміння і прийняття інших моделей поведінки, стилів спілкування, етичних норм, зацікавленості, пріоритетів, культурних цінностей у межах як окремої особи, так і народу.

Література:

1. Бацевич Ф. Смысл: сущность і сфери вияву в мові. *Вісник Львів. ун-ту. Серія філол.* 2004. Вип. 34. Ч.1. С. 346–353.
2. Dijk T. A. van. *Studies in the Pragmatics of Discourse.* The Hague; P.; N.Y.: Mouton Publishers, 1992. 331p.